

Muhammad Ali: een legende om de verkeerde redenen?

Hoe de publieke opinie rond 'The Greatest of All Time' in ruim tien jaar tijd radicaal omsloeg

Stijn de Vries, 4190181

Masterscriptie Literatuur en cultuurkritiek

29 januari 2018

Universiteit Utrecht, Faculteit der Geesteswetenschappen

'I know where I am going and I know the truth, and I don't have to be what you want me to be.

I'm free to be what I want.' Muhammad Ali, 26 februari 1964

Samenvatting

In mijn onderzoek naar Muhammad Ali onderzoek ik welke factoren bijdroegen aan de kanteling van zijn imago in de periode 1964-1976. In dit onderzoek destilleer ik drie belangrijke thema's die bepalend waren voor die kanteling:

1. Zijn associatie met The Nation of Islam, een radicale, voor segregatie pleitende islamitische organisatie voor en door zwarte Amerikanen;
2. Zijn dienstweigering in 1967, toen hij zich op gewetensbezwaren en religieuze overtuiging beroep om af te zien van dienstdienst in de Vietnamoorlog;
3. Zijn relatie tot de media.

In een kritische analyse van de door mij gebruikte bronnen bepaal ik hoe en waarom juist deze thema's bijdroegen aan het doen kantelen van Ali's imago in Amerika en de rest van de wereld.

Inhoud

Samenvatting.....	3
Inleiding.....	5
Aanleiding onderzoek.....	5
Centrale onderzoeksvraag.....	6
Onderzoeksmethode.....	6
Leeswijzer.....	6
2. Onderzoeksmethode en bronnen.....	7
Methode.....	7
Bronnen.....	7
Literatuur.....	7
Journalistieke media.....	8
Overig.....	9
3. Muhammad Ali.....	10
Introductie.....	10
The Nation of Islam.....	11
Dienstweigering.....	13
De media.....	14
4. Analyse.....	17
Conclusie.....	22
Discussie.....	24
Bibliografie.....	25
Literatuur.....	25
Overig.....	25

Inleiding

Aanleiding onderzoek

Na de dood van Muhammad Ali verschenen er wereldwijd duizenden artikelen die ‘The Sportsman of the Century’ een laatste eer bewezen. Opvallend was dat de artikelen hem overwegend positief afschilderden, en daarbij de negatieve of ongewenste aspecten van zijn leven onderbelicht lieten. Grootste bokser aller tijden; held; burgerrechtenactivist; gedichten waarin hij voorspelde in welke ronde hij zijn tegenstander knock-out zou slaan: over de doden niets dan goeds. Een maand later verscheen er op *Buzzfeed.com* kritiek op de officiële social media-accounts van Ali, waar vrijwel niets wordt gedeeld over zijn geloof (Allam, 2016), toch een zeer belangrijk deel van zijn leven – en zijn imago. Blijkbaar is zijn geloof in het tweede decennium van de 21ste eeuw nog steeds een heikel punt.

Dat Ali tijdens zijn actieve bokscarrière voor segregatie pleitte – een apart gebied binnen de Verenigde Staten voor Afro-Amerikanen –, zich in niet mis te verstaande bewoordingen uitsprak over ‘de witte overheerser’ en zijn tegenstanders vergeleek met gorilla’s en ‘Oom Toms’ wanneer die hem niet naar de mond praatten, leek even niet in het plaatje te passen dat we collectief van hem hadden gevormd. Al na zijn eerste gewonnen titelgevecht maakte hij duidelijk dat hij niet de kampioen zou zijn die men wilde. Met zijn aansluiting bij de radicale Nation of Islam en zijn boodschap voor segregatie joeg hij zowel de zwarte burgerrechtenbeweging en eerdere zwarte zwaargewichtboksers als Joe Louis, Archie Moore en Floyd Patterson als de overwegend witte pers – en daarmee de rest van Amerika – tegen zich in het harnas.

Zijn dienstweigering in 1967 wordt nu gezien als de ultieme daad van verzet: de meest besproken atleet ter wereld neemt het op tegen het op dat moment machtigste land ter wereld. Uiteraard waren er genoeg mensen die hem steunden, niet in het minst zwarte jongeren die zich niet heel erg stoorden aan zijn alliantie met The Nation of Islam – zoals veel oudere Afro-Amerikanen dat nog steeds deden –, progressieve studenten, hippies en een selecte groep schrijvers, artiesten en kunstenaars. Daartegenover stond de overgrote meerderheid van Amerika, die zijn bloed wel kon drinken.

Over Muhammad Ali is op academisch niveau nog niet veel geschreven. Er zijn veel boeken over hem gepubliceerd, waaronder twee volledige biografieën (Hauser & Eig). Andere boeken focusten op specifieke periodes in zijn leven, zoals Ali in de jaren ‘60 (Marqusee: in *Redemption Song* plaatst hij Ali in historisch perspectief), de bokswedstrijden tegen Sonny Liston (Remnick) en Foreman (Mailer). Die versplintering van onderwerpen geldt in feite ook voor academische publicaties. In 1985 publiceerde F.C. Jaher ‘White America views Jack Johnson, Joe Louis, and Muhammad Ali.’, waarin hij uiteenzet hoe drie verschillende boksers ieder op hun eigen manier bijdroegen aan de integratie van zwarte mensen in Amerika. In 2002 publiceerde Gamal Abdel-Shehid van de universiteit van Alberta ‘Muhammad Ali:

America's B-side', over Ali's dienstweigering. Mijn eigen onderzoek focust op alle aspecten die bepalend waren voor het veranderen van Ali's imago, in ruim tien jaar tijd.

Centrale onderzoeksvraag

Hoe kan het dat een dienstweigerende, radicale en bij vlagen racistische Black Muslim kon uitgroeien tot de meest geliefde atleet aller tijden, die op zijn herdenking door grote wereldleiders geroemd werd als 'The World's Greatest of All Time'? Aan de hand van boeken, artikelen en interviews onderzoek ik hoe het imago van Muhammad Ali van 1964 tot 1976 voortdurend aan verandering onderhevig is geweest, en hoezeer hij, de media en zijn directe omgeving aan die opinie bijdroegen. Ik heb gekozen voor de periode 1964-1976 omdat dat de jaren waren waarin Ali's imago het meest aan verandering onderhevig was – van zijn eerste wereldkampioenschap, zijn aansluiting bij Nation of Islam, zijn dienstweigering, het tweede wereldkampioenschap (in 1974) en de jaren die daarop volgden.

De centrale vraag van dit onderzoek is de volgende: 'Hoe kantelde de publieke opinie rond het cultureel fenomeen Muhammad Ali in de periode 1964-1976?'

Onderzoeksmethode

In dit beschouwende onderzoek beantwoord ik aan de hand van een kritische analyse de probleemstelling. Ik doe een 'close-reading' van het cultureel fenomeen Muhammad Ali aan de hand van literatuur aangevuld met artikelen uit de media. Ik gebruik bronnen uit de tijd van zijn actieve carrière en na zijn dood verschenen publicaties. In hoofdstuk 2 volgt een uitgebreide uiteenzetting van de onderzoeksmethode en de bronnen.

Leeswijzer

Om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden, start ik met een uiteenzetting van de onderzoeksmethode en de bronnen. Vervolgens wijd ik een hoofdstuk aan zijn leven, diverse levensfasen en zijn wisselende imago. Hierbij onderbouw ik de aanname van het kantelende imago uit de probleemstelling. In het vierde hoofdstuk volgt een kritische analyse van het veranderende imago en de context waarin dit plaatsvond. Na deze analyse beantwoord ik in de conclusie de probleemstelling. Tot slot volgt in de 'Discussie' een kritische blik op de beperkingen van dit onderzoek.

2. Onderzoeksmethode en bronnen

Methode

In de 'Cultural Studies' analyseert men het brede culturele veld. Niet slechts literatuur en kunst, maar ook onderwerpen en sociale praktijken daarbuiten zijn onderwerp van onderzoek. Culturele fenomenen die het product van machtsverhoudingen en conventies zijn worden aan kritische analyses onderworpen. Een cultureel fenomeen, maar ook de opvatting over het fenomeen, ontstaat onder invloed van historische context, publicaties en politieke, sociale en religieuze structuren.

In dit onderzoek analyseer ik de opvattingen over het culturele fenomeen Muhammad Ali en de cultuur waarin deze opvattingen een plek hebben. Hoe geven we betekenis aan dit fenomeen? Welke machts- en krachtsverhoudingen spelen een rol? De probleemstelling 'Hoe kantelde de publieke opinie rond het cultureel fenomeen Muhammad Ali?', vraagt om een analyse van de context van deze opvattingen. Een analyse van de tijd, cultuur, politieke, sociale en religieuze denkbeelden, maar ook van de beeldvorming via de media. Teksten – biografieën, journalistieke publicaties, essays en memoirs vormen hiervoor de basis.

Bronnen

Literatuur

In de jaren '60, het decennium waarin Ali zijn eerste wereldtitel behaalde, zich bekeerde tot de islam, dienst weigerde en om die reden diezelfde titel weer verloor, verschenen er nog geen boeken over de wereldkampioen. Dat wil uiteraard niet zeggen dat er niet over hem geschreven werd: de kranten kregen niet genoeg van hem, en belangrijke journalisten en schrijvers als A.J. Liebling, Tom Wolfe, Gay Talese en George Plimpton publiceerden omvangrijke essays in gevierde week- en maandbladen.

Pas in de jaren '70, nadat Ali zijn slepende rechtszaak tegen de Amerikaanse overheid om zijn dienstweigering gewonnen had, begonnen ook uitgevers interesse te krijgen in zijn verhaal. Nadat hij in 1974 in Zaïre zijn wereldtitel terugveroverde op de veel jongere George Foreman verscheen in 1975 allereerst *The Fight* van Norman Mailer. Mailer was, net als veel andere schrijvers, naar Zaïre afgereisd om het gevecht tegen Foreman te zien. Het boek is echter meer dan een verslag van het titelgevecht: Mailer schrijft openhartig over zijn kijk op de burgerrechtenbeweging, racisme en de standpunten van Muhammad Ali in die zaken. Daarnaast is het een egodocument: Mailer schrijft over zichzelf in de derde persoon, haalt Conrad en Hemingway aan als zijn grote voorgangers in Afrika ('To be in the Congo for the first time and know its name had been changed' (Mailer, 22)). Voor de lezer van nu is Mailer met geen mogelijkheid 'woke' te noemen – daarvoor zijn zijn ideeën over Afrika, maar ook over de positie van Afro-Amerikanen, veel te achterhaald.

Een half jaar na *The Fight* verscheen *The Greatest: My Own Story*, de autobiografie die Ali samen met Richard Durham schreef. Dit boek is interessant omdat het zwaar geredigeerd zou zijn door The Nation of Islam – om niet alleen Ali, maar ook The Nation zelf in een positief daglicht te zetten.

In 1977 verschijnt *Shadow Box: An Amateur in the Ring* van sportjournalist George Plimpton. Hoewel het boek niet in z'n geheel over Ali gaat, worden de hoofdstukken waarin Plimpton Ali achterna reist – in Amerika, maar ook naar Zaïre – nu als 'klassiek' beschouwd. Waar Mailer het geen moment kan laten zijn eigen oordeel te vellen laat Plimpton Ali aan het woord zonder zijn uitspraken over bijvoorbeeld The Nation of Islam te veroordelen: hij laat het aan de lezer over om een mening te vormen.

Een tijd lang verschijnen er slechts sporadisch nieuwe boeken, totdat in 1991 de eerste ongeautoriseerde biografie verscheen: *Muhammad Ali: His Life and Times* van Thomas Hauser. Hauser put uit een indrukwekkend aantal bronnen en heeft vele interviews verricht met zowel mensen die dichtbij Ali stonden als andere tijdgenoten.

Zo ook David Remnick, die in 1998 *King of the World: Muhammad Ali and the Rise of an American Hero* publiceerde. Remnick focust zich op het eerste titelgevecht tegen Sonny Liston, in 1964. Dit boek is vooral interessant omdat het laat zien hoe Ali al sinds dat eerste wereldkampioenschap niet te vergelijken bleek met eerdere kampioenen, en hoe Amerika naar zwarte boksers keek. Tot Ali kampioen werd leek je als zwarte bokser slechts twee mogelijkheden te hebben: jezelf een imago van ofwel 'The Bad Negro', dan wel 'The Good Negro' aan te meten. Het leken de enige stereotypen waar de Amerikaanse pers iets mee kon. Ali was een soort ongeleid projectiel, waar de pers in eerste instantie geen antwoord op had, zo schrijft Remnick.

Tot slot maak ik gebruik van de in oktober 2017 verschenen biografie *Ali: A Life* van Jonathan Eig, waarvoor Eig ruim tweehonderd mensen interviewde.

Ik houd rekening met het onderscheid tussen de schrijvers die gebruik hebben gemaakt van bronnen, en de boeken van George Plimpton en Norman Mailer, die een veel subjectiever verhaal vertellen.

Journalistieke media

Journalistieke media – krantenberichten, interviews, essays – gebruik ik vooral om context te scheppen. Essays haal ik voornamelijk uit het boek *The Muhammad Ali Reader* (ed. Gerald Early, 1998); artikelen voornamelijk uit *GOAT: A Tribute to Muhammad Ali* (Benedikt Taschen, 2003) en archieven van onder meer *The New York Times*. In het megaproject *GOAT: A Tribute to Muhammad Ali* (Taschen, 2003) staan honderden artikelen, essays en hoofdstukken over Ali, een totaal van 600.000 woorden. *GOAT* was bedoeld als eerbetoon, een lofzang op 'The Greatest of All Time'. De eerste editie meet 50 bij 50 centimeter, weegt 30 kilo en is ingebonden door de boekdrukkers van het Vaticaan. In 2010 verscheen een iets handzamere editie op de markt, van 33 bij 33 centimeter, 8 kilo zwaar. Zoals ik al

zei gaat het hier om een eerbetoon: radicale uitspraken kom je in dit boek niet tegen, maar met duizenden foto's, interviews en artikelen geeft het wel een goed tijdsbeeld.

Overig

Ik maak ook gebruik van de zogeheten *The Vault* van de FBI (die al hun informatie omtrent The Nation of Islam online beschikbaar heeft gesteld voor het publiek) en online artikelen.

3. Muhammad Ali

Introductie

Op 3 juni 2016 stierf Muhammad Ali (geboren op 17 januari 1942), volgens velen de grootste zwaargewichtbokser aller tijden, op 74-jarige leeftijd aan de gevolgen van Parkinson. Vanaf zijn eerste wereldkampioenschap, op 25 februari 1964, was zijn imago vrijwel continu aan verandering onderhevig. Zo liet hij de dag na het winnen van die eerste wereldtitel weten dat hij zich zes maanden eerder had bekeerd tot de islam, en wel bij de radicale 'Black Muslims'. Hij kreeg de naam Muhammad Ali toebedeeld; zijn geboortenaam Cassius Marcellus Clay zag hij als zijn slavennaam. Het boksen werd in de jaren '60 zwaar gedomineerd en geëxploiteerd door de Italiaanse maffia, en was volgens experts op sterven na dood. Dat de nieuwe wereldkampioen in de zwaarste (en meest prestigieuze) gewichtsklasse zich had aangesloten bij een radicale, vóór segregatie pleitende groep Afro-Amerikanen werd gezien als de nekslag voor de sport.

In 1964 werd Ali afgekeurd voor militaire dienst: zijn IQ was met 78 te laag. In 1966 werden de toelatingseisen herzien, vanwege de grote vraag naar soldaten om de gesneuvelden in de Vietnamoorlog te vervangen. Ali weigerde dienst, op geloofsgronden, en omdat hij vond dat hij niet zou hoeven vechten voor een land waarin hij en iedere Afro-Amerikaan nog steeds gezien werden als tweederangs burger: 'Ain't no Vietcong ever called me "nigger"' (Ali 148). Het was het begin van een slepende rechtsgang: op 28 april 1967 nam de Atletiekcommissie van de staat New York Ali zijn bokslicentie en zijn wereldtitel af, en op 20 juni 1967 wordt hij schuldig bevonden aan het weigeren van de dienstplicht. Hij wordt veroordeeld tot het betalen van een boete van 10.000 dollar, de opgelegde gevangenisstraf van vijf jaar hoeft hij niet uit te zitten na het betalen van een enorme borgsom. Daarnaast loopt ook zijn imago een gigantische klap op: in 1967 was de steun voor de oorlog in Vietnam nog groot, de weerstand werd slechts geleidelijk wijdverbreider – onder meer door de foto 'The Terror of War' van Nick Ut, waar te zien is hoe het 9-jarige meisje Kim Phúc naakt over straat rent na een napalmbombardement.

Pas vier jaar later, op 28 juni 1971, werd hij door het Hooggerechtshof vrijgesproken. Hij kon weer boksen. De publieke opinie was radicaal omgeslagen, zijn dienstweigering werd nu juist gezien als een profetische daad. Niet alleen blanke studenten en hippies dweepten met hem, politici en beroemdheden wilden met hem gezien worden. Hij won zijn wereldtitel terug, zou die nog een keer verliezen én nog een keer heroveren, om in 1984 gediagnosticeerd te worden met Parkinson. Zijn grootste wapen, zijn mond, werd het stilzwijgen opgelegd.

The Nation of Islam

De openbare documenten van de FBI over 'The Muslim Cult of Islam', als opgeschreven op 26 juni 1955, beginnen als volgt met een korte notitie: 'As we know, though small, this is an especially anti-American and violent Cult about which almost nothing is known by the average Agent' (FBI, 3). Uit datzelfde document blijkt dat – volgens The Nation of Islam – 'the original man' een zwarte man van Aziatische origine is, alsmede de scheppende God en eigenaar van het universum, vader van de beschaving. Johannes de Doper deed er 600 jaar over om uit de zwarte man de blanke man te scheppen, op dezelfde manier waarop hondenfokkers een nieuw ras creëren: Johannes de Doper nam steeds de lichtst getinte kinderen, en na 600 jaar had hij een 'duivel met een witte huid en blauwe ogen' geschapen. Dat werden er snel meer, en ze maakten een lange tocht naar Europa, waar ze steeds sterker werden en een bloeiende samenleving schiepen. Volgens The Nation is er geen andere duivel op aarde dan de witte man, zelfs de Bijbel kan het tegendeel niet bewijzen (FBI, 48).

Dit is één scheppingsverhaal, later zal blijken dat The Nation er varianten en zelfs compleet andere verhalen op nahoudt. Het verslag vervolgt: 'In the Cult no one but a Negro is allowed access to the inner sanctum of the temple. [...] Whether the man is a Moslem or non-Moslem makes no apparent difference; the color of his skin is the sole bar to his entry' (FBI, 54). In een gesprek met George Plimpton, vlak na zijn eerste wereldkampioenschap in 1964, vertelt Ali over het scheppingsverhaal aan de schrijver, en over de Holocaust die in het jaar 1970 zou plaatsvinden. '154,000 Negroes would survive [...] to get things going again. [...] The guilt is piling up on the white, and the date of retribution is quite exact. The men who never smile will push the bombs over (Plimpton, 110). Plimpton vroeg aan Ali of hij verwachtte een van de 154.000 overblijvers zou zijn: 'Well, that was in the hands of someone else' (Plimpton, 111).

Cassius Clay kwam uit een christelijk gezin, en was spiritueel aangelegd. Een jaar nadat hij goud had gewonnen op de Olympische Spelen in Rome (1960) bezocht hij zijn eerste Nation of Islam-bijeenkomst, in een moskee in Miami. De eerste woorden die hij een spreker hoorde zeggen waren 'Why are we called Negroes? It's the white man's way of taking away our identity [...] What country is called Negro?' (Hauser, 90). Nadat hij een aantal keer een moskee had bezocht werd hij geïntroduceerd aan Jeremiah Shabazz, die zijn eerste raadgever zou worden, nog voor Malcolm X. Hij vertelde hem dat God zwart was, dat de hel niet bestaat: de hel is hier op aarde. Het blanke ras is van nature kwaadaardig, hoe kan het anders dat de blanke man zijn zwarte medemens tot slaaf kan reduceren, op zo'n gigantische schaal? Afro-Amerikanen hebben, ook na de afschaffing van de slavernij, niets gedaan om het tegendeel te bewijzen. In 1961 heeft de zwarte bevolking van Amerikaanse nog steeds niet dezelfde rechten als de witte bevolking. 'They can't be God's people and mistreat other people the way white folks were doing' (Hauser, 93).

Het zou nog drie jaar duren voor Clay zich openlijk aansloot bij The Nation of Islam: de dag nadat hij Sonny Liston had verslagen in Miami. Toen hij in 1961 aangaf zich te willen aansluiten bij The Nation besloot men al snel dat dat hem een toekomstig titelgevecht zou kunnen kosten. Jeremiah Shabazz: 'At that time, the Honorable Elijah Muhammad [de leider van de Black Muslims] was the most hated man in the country among whites and also among the so-called Negro leadership. And we knew that if Cassius made a public declaration of faith, he'd never get to fight for the championship' (Hauser, 97).

Ali's spirituele adviseur in die tijd was Malcolm X, die hoog in de rangen van de Nation verkeerde. X werd in de gaten gehouden door de FBI, die geen idee had hoeveel mensen hij op de been zou kunnen krijgen voor een eventuele revolutie. X volgde Ali waar hij maar ging, totdat de Nation met hem brak. Na de moord op president Kennedy in november 1963 beval Elijah Muhammad zijn volgers er geen uitspraken over te doen. Malcolm X sprak iets later op een evenement in New York, waar hij verheugd verkondigde: 'The chickens have come home to roost. [...] Being an old farm boy myself, chickens coming home to roost never did make me sad. They've always made me glad.' Kortom: de president kreeg wat hem toekwam. Het kwam hem op een schorsing van negentig dagen te staan. X kreeg lucht van beschuldigingen van seksueel misbruik en financiële wanpraktijken aan het adres van Elijah Muhammad, en begon te twifelen aan de integriteit van de leiders van The Nation of Islam (Hauser 105). Na het titelgevecht, eind februari '64, vertrokken zowel Malcolm X als Muhammad Ali apart van elkaar naar Afrika, voor een reis langs belangrijke bedevaartsoorden voor moslims. X ervaaarde in Afrika, onder meer door alle blanke moslims die hij er ontmoette, een kentering: hij werd gematigder, kreeg een universeler blikveld (Remnick 215). Hij verwachtte dat hij Ali zou kunnen overhalen te breken met de Nation, maar Ali koos de kant van Elijah Muhammad. Ze ontmoetten elkaar voor het Ambassador Hotel in Accra, Ghana, waar Ali, zonder zijn voormalige adviseur en rechterhand te begroeten, het volgende opmerkte: 'You left the Honorable Elijah Muhammad. That was the wrong thing to do, Brother Malcolm.' Hij draaide zich om en liep weg. Het zou de laatste keer zijn dat de twee elkaar zagen.

Terwijl Malcolm X, steeds gematigder, niet meer exclusief gericht op de strijd in Amerika, maar ook die in Afrika en derdewereldlanden, zich steeds meer richting de burgerrechtenbeweging bewoog en Martin Luther King ontmoette op de trappen van de Senaat, maakte Elijah Muhammad zijn wensen duidelijk aan zijn volgers. De FBI onderschepte een oproep aan het adres van de Fruit of Islam – de militaristische tak van de Nation – met de volgende woorden: 'Malcolm X should be attacked on sight' (Remnick 218). Op 21 februari 1965 werd X tijdens een speech doodgeschoten op het podium, Ali zei enkele dagen later: 'Malcolm X was my friend and he was the friend of everybody as long as he was a member of Islam. Now I don't want to talk about him' (Remnick 240).

Dienstweigering

Op 1 april 1967 kreeg Muhammad Ali een brief van de president van de Verenigde Staten. De brief begon als volgt: 'Order for transferred man to report for induction'. Ali mocht zich op 28 april melden bij het leger, om zijn dienstplicht in te laten gaan (Ali, 1976).

Zijn geschiedenis met het leger begon op 18 april 1960, toen hij in Louisville geregistreerd werd als dienstplichtige, op 18-jarige leeftijd. Twee jaar later, op 9 maart 1962, werd hij geschikt gevonden voor dienstplicht (klasse 1-A). Weer bijna twee jaar later, op 24 januari 1964, een maand voor zijn eerste wereldkampioenschap, was Ali in Florida, waar werd onderzocht of hij geschikt was voor militaire dienst. Het fysieke gedeelte van het onderzoek was natuurlijk geen probleem, maar het intelligentie-gedeelte bleek lastiger. Er werd bij hem een 'Army IQ' van 78 vastgesteld, waarmee hij officieel behoorde tot de 16% dienstplichtigen met het laagste IQ. Twee maanden later werd de test opnieuw afgenomen, en opnieuw werd het niets: hij werd gedegradeerd tot klasse 1-Y ('not qualified under current standards for service in the armed forces') (Hauser, 142-143).

In januari 1966, terwijl de Vietnamoorlog in volle gang is en het dodental maar blijft stijgen, beslist het leger om de ingangseisen te verlagen. Waar het leger voorheen een lijn trok tot de laagste score van 30%, werd dat verlaagd naar alle mannen die boven de 15% hadden gescoord. Ali zat na zijn tests op 16%, dus hij werd weer dienstplichtig. Op 14 februari 1966 pleitte zijn advocaat in een rechtszaal in Kentucky voor vrijstelling van dienstplicht, op verschillende gronden. Dat verzoek werd geweigerd, en Ali werd opnieuw geclassificeerd als 1-A (Hauser, 144). Ali was al weinig geliefd vanwege zijn geloof en zijn aansluiting bij The Nation of Islam, maar het feit dat Ali niet wilde vechten voor zijn land was de druppel. Hij ontving uit heel Amerika doodsbedreigingen, krantenkoppen berichtten op hier en daar een uitzondering na alleen maar negatief over zijn poging onder de dienstplicht uit te komen.

Op 28 april 1967 meldde Ali zich 's morgens in Houston bij het leger, waar hij, toen hem werd gevraagd naar voren te treden, bleef staan en weigerde de eed uit te spreken waarmee hij officieel in dienst van het Amerikaanse leger zou treden: 'I have searched my conscience and I find that I cannot be true to my belief in my religion by accepting such a call' (Early, 73).

Toen hij weer terug was in zijn hotel bleef de pers maar bellen. Ze vroegen wat Ali vond van de oorlog, van politiek, van de president van Amerika, en ga zo maar door. Na een paar lange telefoongesprekken vroeg een verslaggever waarom Ali niet naar Vietnam wilde, waarop hij antwoordde: 'I ain't got no quarrel with the Viet Cong!' (Ali, 148).

Een paar maanden later, op 20 juni 1967, werd Ali in Houston, Texas door het Selective Service System veroordeeld tot een gevangenisstraf van 5 jaar en een boete van 10.000 dollar. Ali's advocaten hadden gepleit voor een vrijstelling op de grond van gewetenswroeging en het feit dat hij een belangrijke rol had in een erkende religie. Het Selective Service System oordeelde dat Ali op die gronden geen vrijstelling mocht krijgen, omdat zijn religie racistisch en politiek van aard was (Early, 74).

De Boxing Commission nam hem zijn titel af, en ook zijn paspoort werd hem afgenomen, zodat hij geen gevechten kon organiseren in het buitenland. In de jaren die volgden probeerde bokspromotor Harold Conrad Ali toch te laten vechten, waar dan ook in Amerika. Iedere staat had een eigen boksc commissie, die in principe voorbij mochten gaan aan de federale Boxing Commission. Diplomaten werden zonder succes omgekocht, in Nevada was een gouverneur akkoord maar zorgde de maffia, die de sport nog grotendeels controleerde, dat een gevecht onmogelijk werd (Hauser, 207). Conrad: 'Politics did it. Politics was what kept him out of boxing, and in the end, it was politics that got him back. And it happened in the strangest place – Atlanta, Georgia' (Hauser, 208). Op 26 oktober 1970, ruim drie jaar na zijn veroordeling, vocht Ali tegen Jerry Quarry, en hij won met een technische knock-out.

Pas op 28 juni 1971 bepaalde de Supreme Court dat de Amerikaanse regering niet afdoende had bewezen dat Ali's dienstweigering op grond van zijn geloof onrechtmatig was. Ondertussen was Ali alweer aan het boksen, maar de gevangenisstraf van vijf jaar en de bijna symbolische (de slepende rechtsgang heeft Ali miljoenen gekost) boete van 10.000 dollar waren van de baan. Het was wereldwijd voorpaginanieuws (Taschen, 330).

De media

Muhammad Ali's relatie met de pers was een moeizame, maar niet in de klassieke zin van het woord. *Paris Review*-schrijver en redacteur George Plimpton ontmoette Cassius Clay nog voor zijn eerste wereldkampioenschap, tijdens een wedstrijd tegen oud-wereldkampioen Archie Moore. George Plimpton was altijd al geïnteresseerd geweest in boksen, en wilde de sport zelf leren. Hij vroeg Archie Moore om hulp, en werd zijn student. Clay versloeg Archie Moore in vier rondes, en kwalificeerde daarna voor een titelwedstrijd tegen Sonny Liston. Sonny Liston had op zijn beurt weer Floyd Patterson verslagen in twee rondes, waarop Clay en Liston elkaar zouden ontmoeten in Miami. Er was, voor een wereldkampioenschap zwaargewicht boksen, zeer weinig publiek – het gevecht werd beschouwd als een trainingsexercitie voor wereldkampioen Liston, zowel door de media als door het publiek: Listons kansen werden vlak voor het gevecht geschat op 9:1 (Plimpton, 79). Ali had een grote mond, hij sloeg lang niet zo hard als Liston, en had lang niet voldoende ervaring om Liston te verslaan, zo kopten de kranten. De vaste boksjournalist van *The New York Times*, Joe Nichols, zag af van het gevecht, 'The Liston-Clay fight is a dog'. De opdracht ging naar Robert Lipsyte, die wél wat zag in Clay. Lipsyte zei over collega-boksjournalist Jimmy Cannon het volgende: 'For Jimmy Cannon, Clay was, pardon the expression, an uppity nigger, and he could never handle that. The blacks he liked were the blacks of the thirties and the forties. They knew their place' (Remnick 157).

Daarnaast deden er geruchten de ronde dat Clay zich had aangesloten bij The Nation of Islam, al was dat door niemand bevestigd. Malcolm X was aanwezig bij het gevecht, en zei het volgende: 'The Jews have heard he's a Muslim and they won't show up [...] When Cassius said, "I am a man of race,"

it pleased the Negroes. But the press and the white people saw it another way. They saw him, suddenly, as a threat. Which is why he has become the villain – why he is booed, the outcast'. X sprak over de vergelding, over hoe er wraak genomen zal worden op de witte Amerikaan, die twintig miljoen Afrikanen tot slaaf maakte. Hij citeerde hoofdstuk 22, vers 102 uit de Koran: 'The day when the trumpet is blown. On that day we assemble the guilty white-eyed (with terror). Toen Plimpton hem vroeg of hij dat soort zaken aan Ali leerde, stelde X dat Ali zijn eigen conclusies zou trekken (Plimpton, 92).

De dag na het gevecht liet Clay weten dat hij zich officieel had aangesloten bij The Nation of Islam. De eerste zwarte Major League honkbalspeler, Jackie Robinson, schreef een stuk in het de prominentste zwarte krant van Amerika, *The Chicago Defender*, waarin hij Clay's beslissing verdedigde: 'I don't think Negroes en masse will embrace Black Muslimism [...] If Negroes ever turn to the Black Muslim movement, in any numbers, it will not be because of Cassius or even Malcolm X. It will be because white America has refused to recognize the responsible leadership of the Negro people and to grant to us the same rights that any other citizen enjoys in this land' (Early, 44).

Op 6 maart, twee weken na het wereldkampioenschap, gaf Elijah Muhammad een speech op de radio waarin hij liet weten dat de naam Cassius Clay geen goddelijke betekenis had, en dat hij vanwege zijn verdiensten en zijn belang voor het geloof de moslimnaam Muhammad Ali kreeg, een eer die volgers van The Nation of Islam normaal gesproken pas na tientallen jaren verkregen – de meeste volgers hanteerden de achternaam 'X' (Remnick 213).

Een van de gruwelijkste bokswedstrijden in Ali's carrière was die tegen Ernie Terrell, op 6 februari 1967. Tijdens de opbouw naar het gevecht weigerde Terrell Ali bij zijn nieuwe naam te noemen, wat hem duur kwam te staan. De pers schaarde zich massaal achter Terrell, en zag de wedstrijd als een afrekening met Ali en alles waar hij voor stond. De krantenkoppen de volgende dag zeggen alles: *The Dallas Morning News*: 'Clay Turned Butcher'. *The Evening Standard*: 'Ugly, Venomous and Sickening' (Taschen, 306). Ali was de hele wedstrijd heer en meester, en bleef maar 'What's my name!?' roepen terwijl hij Terrell alle hoeken van de ring liet zien.

Samen met andere beroemdheden, voornamelijk schrijvers (o.a. Norman Mailer en Pete Hamill), ondernam George Plimpton in 1968 verschillende pogingen om Ali vrij te pleiten na zijn dienstweigering, en ervoor te zorgen dat hij kon blijven boksen. Hij sprak ook met Howard Cosell, die weigerde mee te werken omdat hij vermoedde dat hij doodgeschoten zou worden als hij op live televisie zou verkondigen dat hij Ali volledig steunde. 'He has no greater friends among the whites, but the time, at this stage in this country's popular feeling is not correct for such an act on my part' (Plimpton, 133).

In april 1968 stond Ali op de cover van *Esquire* als een moderne Sint Sebastiaan, met pijlen die zijn lichaam doorboorden. Het Tet-offensief was in volle gang, de kritiek tegen de Vietnamoorlog werd steeds groter. Ali maakte zich zorgen over het gebruik van een christelijke martelaar om een punt te maken, maar na een lange discussie met Elijah Muhammad gaf die zijn goedkeuring. Het was de eerste

keer dat een landelijk magazine Ali's kant koos, de cover werd vervolgens als poster gedrukt en dook bij verschillende protesten tegen de Vietnamoorlog op (Taschen, 336).

Na Ali's comeback begin jaren '70 leek het tij te keren, en begonnen mensen Ali's beslissing om dienst te weigeren bijna als profetisch te zien. De kranten focusten meer op de vraag of Ali het nog in zich had om na meer dan drie jaar schorsing zijn titel terug te veroveren. Op 8 maart 1971 stond hij tegenover Joe Frazier, de zaal zat vol beroemdheden als Woody Allen, Frank Sinatra, Diane Keaton e.v.a. (Taschen, 379). Ali verloor op punten. In de pers ging het nu voornamelijk over de sportieve prestatie an sich, en hoe Ali, nadat hij maandenlang had opgeschept over hoe hij Frazier KO zou slaan, geen schim was van de bokser die men jaren geleden had gezien (Eig, 322).

Ten tijde van zijn tweede wereldkampioenschap, die hij op 30 oktober 1974 terugveroverde tegen George Foreman in Kinshasa, Zaïre, was Ali uitgegroeid tot een publiek persoon waar je van hield of die je verguisde. Duizenden journalisten en schrijvers reisden af naar Afrika om (de aanloop naar) het gevecht te zien, het gevecht dat zowel een nieuwe start als het begin van het einde in zou kunnen luiden (Plimpton, 241). Een van de aanwezige schrijvers was Norman Mailer, die een heel boek wijdde aan het gevecht: *The Fight*. Mailer was kritisch wat Ali's kansen betreft, en zijn boek is doorspekt met passages waarin hij Ali dom noemt en zijn gedichten belachelijk maakt. Zijn wonderbaarlijke conclusie echter is dat Ali het in zich heeft een politiek leider te worden: "My dear Arab colleagues and my old Jewish friends," we can hear Ali say. Black Kissinger. No, Norman had the uneasy intuition that sooner or later his admiration for Ali could change to the respect one felt for a powerful and dedicated enemy' (Mailer, 233).

In november 1975 gaf Ali, driekwart jaar na de dood van Elijah Muhammad (25 februari 1975) een controversieel interview aan *Playboy*, waarin hij zijn standpunten omtrent rassenrelaties, Amerika en relaties weer kracht bijzette. Op de vraag of hij pessimistisch is over Amerika's rassenrelaties in de toekomst, antwoordt hij dat Amerika geen toekomst heeft, dat Amerika verwoest zal worden door Allah, dat Amerika gestraft zal worden voor slavernij en lynchpartijen. Als er geen segregatie plaatsvindt zal Amerika branden. Op de vraag waarom moslimvrouwen minder mogen dan moslimmannen, antwoordt hij: 'Because they should be. Women are sex symbols.' Als *Playboy* opmerkt dat Ali begint te klinken als een prototype witte racist, zegt Ali dat zwarte mannen vermoord moeten worden als ze het aanleggen met witte vrouwen. Hetzelfde geldt voor witte mannen die het aanleggen met zwarte vrouwen. 'We will kill you, and the brothers who don't kill you will get their behinds whipped and probably get killed themselves if they let it happen and don't do nothing about it' (Early, 147-150).

Dit was het laatste interview waarin hij zulke extreme uitspraken zou doen. De progressieve Warith Deen Mohammad volgde zijn vader Elijah Muhammad op, en ontmantelde The Nation of Islam. Hij richtte een nieuwe beweging op, die later The American Society of Muslims zou worden. Zijn beweging praktiseerde het soennisme, en Ali ging daarin mee (Eig, 444).

4. Analyse

In dit hoofdstuk volgt een kritische analyse van Muhammad Ali's veranderende imago van 1964 tot en met 1976, en de context waarin dit plaatsvond.

Ali's imago is publiek figuur hangt in feite af van vijf punten die onderling samenhangen. Ten eerste zijn prestaties als sporter: als Ali in 1964 geen wereldkampioen was geworden had er geen haan gekraaid naar zijn politieke en religieuze denkbeelden. Als hij zijn titel niet jarenlang had verdedigd was de belangstelling voor zijn persoon op gegeven moment ook opgehouden. Ten tweede is er zijn aansluiting bij The Nation of Islam. Ten derde zijn dienstweigering in 1967, nog voordat de anti-oorlogsbeweging op volle sterkte was. Ten vierde is er de pers, die Ali overal volgde, en hem aan een gigantisch podium hielp – al dan niet op negatieve wijze. Tot slot de veranderende machtsverhoudingen: The Nation of Islam werd, na de dood van Elijah Muhammad, een stuk minder radicaal. Dat moest ook wel, want Afro-Amerikanen hadden in de loop der jaren meer rechten gekregen, mede dankzij hun inspanningen en die van de burgerrechtenbeweging. Daarmee werd ook Ali gematigder: er was minder om voor te vechten. Daarnaast: als Amerika de oorlog in Vietnam had gewonnen, zou Ali niet de geschiedenis in gegaan zijn als rechtmatige dienstweigeraar – zoals Vietnam de geschiedenis in zou gaan als onrechtmatige oorlog –, maar als een laffe wereldkampioen die niet wilde vechten voor het grootste land ter wereld.

Toen Ali op 25 februari 1964 wereldkampioen zwaargewicht boksen werd, nog voordat hij zich officieel had aangesloten bij The Nation of Islam, was de pers al verdeeld over zijn persona. Beroemde boksjournalisten schreven hem al voor het gevecht af, en zagen in hem slechts gebakken lucht, een grote mond zonder inhoud. Zijn overwinning, hoewel zeer overtuigend, werd gezien als een aanfluiting: er moest wel iets mis zijn met kampioen Sonny Liston, dat deze jonge opschepper er met de titel vandoor ging. Dit geeft al duidelijk weer hoe belangrijk de pers was voor zijn imago: als de pers Ali als *persoon* niet had gemogen, zou hij hoogstwaarschijnlijk al snel zijn afgeschreven. Zijn omgang met de media en andersom is om die reden zeer belangrijk om zijn veranderende imago te duiden.

Zijn aansluiting bij The Nation of Islam deed hem geen goed: Ali gedroeg zich niet als de stereotiepe 'Good Negro' (zoals bijvoorbeeld Floyd Patterson wel had gedaan). De reden dat zowel de blanke bevolking als de zwarte (leiders van de) burgerrechtenbeweging een hekel hadden aan de Black Muslims is makkelijk te verklaren.

De burgerrechtenbeweging was, samen met progressief blank Amerika, van mening dat er een vorm van samenleven gevonden moest worden, dat Afro-Amerikanen volledig moesten kunnen integreren, met alle bijkomende rechten van dien. Conservatief blank Amerika was, vooral in de zuidelijke staten, ondertussen nog steeds van mening dat een zekere mate van segregatie behouden diende te blijven. De zwarte bevolking had niet dezelfde rechten als de witte bevolking: tot de invoering van de

Civil Rights Act in 1964 mochten Afro-Amerikanen sommige restaurants niet bezoeken, moesten ze achterin de bus zitten, niet dezelfde toiletten bezoeken als blanken, et cetera. Extreme groeperingen als de KKK én The Nation of Islam pleitten voor volledige segregatie. Er zou zelfs contact geweest zijn tussen beide groeperingen: Elijah Muhammad sprak in 1961 met de leiders van de KKK, om te spreken over mogelijkheden om tot hun gezamenlijke doel te komen (Remnick 211).

Dat Muhammad Ali zich de dag na het titelgevecht eindelijk openlijk uitsprak voor The Nation kwam dan ook als een schok, bij zowel zijn familie, de Amerikaanse pers en leiders van de burgerrechtenbeweging. Martin Luther King merkte op: 'When Cassius Clay joined the Black Muslims and started calling himself Cassius X he became a champion of racial segregation and that is what we're fighting against' (Remnick 211). *New York Post*-columnist Jimmy Cannon, die eerder de beroemde woorden 'he is a credit to his race, the human race' schreef over de zwarte bokskampioen Joe Louis, schreef over de nieuwe kampioen: 'Clay's association with the Nation of Islam is a more pernicious hate symbol than Schmelting and Nazism' (Remnick 210).

Het is logisch dat de witte pers, die vaak al moeite had met de burgerrechtenbeweging, die 'slechts' pleitte voor gelijke rechten, woedend werd van het idee dat de wereldkampioen zwaargewicht boksen zich inliet met een niet-christelijke beweging die de witte man als 'the blue-eyed devil' beschouwde, en geloofde dat vergelding voor het Amerikaanse slavernijverleden en de talloze lynchpartijen in de 20ste eeuw de enige manier was waarop de zwarte man kon overleven in wit Amerika. Deze standpunten werden dan ook breed uitgemeten in de pers. Voor elke andere sporter had dit het einde van een carrière kunnen betekenen, maar Ali wist puur op basis van zijn persoonlijke charme mensen voor zich te winnen – journalisten en schrijvers die wel aan zijn kant stonden, deden dat nooit volledig, maar zagen zijn religieuze overtuigingen als jeugdige overmoed en onwetendheid, als een fase die vast en zeker zou overgaan.

Opvallend is dat vooral de oudere journalisten geen goed woord over hadden voor Ali. Kranten weigerden de naam Muhammad Ali af te drukken, en bleven hem jarenlang Cassius Clay noemen. Een veelzeggende collage uit het Taschen-boek *GOAT* maakt veel duidelijk: tientallen krantenkoppen na de rechtszaak over Ali's dienstweigering schreeuwen 'Clay...' (Taschen, 315). Robert Lipsyte van *The New York Times* zegt daarover dat hij en veel jongere journalisten de naam Muhammad Ali overnamen in hun stukken, maar dat de redactie daar telkens weer een stokje voor stak. Ali kreeg volgens hem ontzettend veel aandacht, maar geen steun van de media (Remnick 157).

Een uitzondering was de bokspresentator van ABC News, Howard Cosell. De twee waren tijdens interviews een soort Laurel en Hardy – Cosell is nog steeds een grote naam in de bokswereld, voornamelijk vanwege zijn omgang met Ali. Tijdens een interview in Engeland in 1966 introduceerde Cosell Ali als volgt: 'I am with Cassius Clay, also known as Muhammad Ali'. Toen Ali protesteerde tegen het gebruik van zijn geboortenaam excuseerde Cosell zich op live televisie: 'I won't ever do that again, I

promise. Your name is Muhammad Ali.' Het kwam hem op doodsbedreigingen en op gigantische druk door belangengroepen te staan, maar hij heeft zich daar in het vervolg altijd aan gehouden (Remnick, 157).

Doordat Ali zijn titel keer op keer bleef verdedigen en ongeslagen bleef, bleef hij jarenlang een publiek figuur. Zijn associatie met The Nation of Islam, die ondertussen ook zijn management deden, bleef al die jaren voer voor discussie, maar werd weer een zwaartepunt ten tijde van zijn dienstweigering in 1967. Hij deed dit op grond van gewetensbezwaren en religieuze overtuiging, wat leidde tot het afnemen van zijn bokslidentie en een jarenlange, slepende rechtszaak.

De invloedrijke boksjournalist Jimmy Cannon schreef daarop het volgende als reactie: "Clay [in 1967 was er nog steeds bijna niet één journalist die hem 'Muhammad Ali noemde] is part of the Beatle movement. He fits in with the famous singers no one can hear and the punks riding motorcycles with iron crosses pinned to their leather jackets and the girls with the unwashed look and the college kids dancing naked at secret proms held in apartments and the revolt of the students who get a check from dad every first of the month [etc. etc.]. Arthur Daley van *The New York Times*: 'Clay could have been the most popular of all champions. But he attached himself to a hate organization, and antagonized everyone' (Hauser, 147).

In dat eerste jaar waren er weinig mensen te vinden die hem publiekelijk steunden, op wat schrijvers, zwarte beroemdheden en progressieve studenten na. De schrijvers deden dat mijns inziens voornamelijk omdat ze vonden dat de rechtszaak geen grond mocht zijn voor het afnemen van zijn bokslidentie: hij moest kunnen blijven boksen, om zijn titel te verdedigen. Dit zouden tenslotte zijn beste jaren als bokser worden: over zijn religieuze keuzes ging het niet veel.

De zwarte beroemdheden zagen de rechtsgang als onderdrukking van een zwarte man, een poging om hem de mond te snoeren. De progressieve studenten zagen in zijn standvastigheid een reden om met hem te dwepen, als dienstweigeraar. Zij waren in grondslag al tegen de Vietnamoorlog, die zij zagen als Amerikaans imperialisme. Ali sprak in die jaren op verschillende universiteiten, waar hij meestal met gejuich onthaald werd. Ze hadden dan wel niets met zijn geloof, maar iedereen moest vrij zijn om te geloven wat hij of zij wilde, was het idee.

Gedurende zijn schorsing werd Ali, terwijl de oorlog in Vietnam voortduurde, zowel op politiek als maatschappelijk vlak een belangrijk figuur, wellicht geheel tegen de verwachtingen van de Amerikaanse regering in. Gedurende de eerste helft van 1968 werd er zwaarder dan ooit gevochten in Vietnam: het zogeheten Tet-offensief. Door de berichten van het front en de duizenden doden aan Amerikaanse kant begon Amerika te twifelen aan de hoopvolle woorden van de regering, en of Amerika wel in staat was deze oorlog te winnen. Muhammad Ali was de bekendste zogeheten 'draft dodger' van Amerika, en hij had de dienstplicht geweigerd op een moment waarop nog geloofd werd in een 'goede' afloop: Amerika zou hoe dan ook zegevieren (Taschen, 619). Waar hij in het jaar dat volgde op

zijn veroordeling verguisd werd in de media, door andere bokkers en door een groot deel van Amerika – vooral het conservatieve gedeelte van de bevolking –, begon het tij vrij gelijktijdig met het Tet-offensief te keren. Volgens schrijver Arthur Ashe werd Ali bewonderd door leiders van de burgerrechtenbeweging, hoewel die het volledig oneens waren met hem wat betreft segregatie en de in hun ogen racistische leer van The Nation of Islam, en waren enkelen zelfs jaloers op zijn bereik en het effect van zijn woorden op de Afro-Amerikaanse bevolking (Hauser, 2005). Schrijver James Baldwin vroeg zich publiekelijk af waarom zwarte Amerikanen naar ‘the jungles’ zouden moeten gaan om niet-witte mensen te vermoorden die hen nooit een haar hadden gekrenkt (Taschen, 317). Nobelprijswinnaar Bertrand Russell schreef een brief waarin hij Ali feliciteerde met zijn dienstweigering, en hem uitnodigde om naar Engeland te komen, als de regering het maar toeliet (Taschen 329)

Er gingen steeds meer stemmen op om hem weer te laten boksen, de druk op de regering groeide – de politiek die dacht van hem af te zijn na zijn veroordeling, een veroordeling die vast en zeker stand zou houden in The Supreme Court. In 1970 begonnen in atletiekcommissies in verschillende staten zich te roeren, vaak met behulp van gouverneurs, de hoogste macht in de staat. Bokspromotors regelden een gevecht in Georgia, en nog ruim voor het Supreme Court de beslissing uit 1967 definitief ongeldig verklaarde stond Ali weer in de ring.

Een jaar later, in 1971, verklaarde de Supreme Court de beslissing onrechtsgeldig, Ali was weer een vrij man, die kon gaan en staan waar hij wilde. Het was een morele overwinning, het bewijs dat hij al die jaren gelijk had gehad. De heksenjacht was eindelijk beëindigd. Nu was de belangrijkste vraag of Ali nog in staat zou zijn om ‘zijn’ titel terug te veroveren. Na een verlies tegen Joe Frazier versloeg hij in 1974 George Foreman in Zaïre, een gevecht dat wereldwijd live werd uitgezonden. In de pers ging het vrijwel niet meer over zijn dienstweigering, en als het daar al over ging met veel lovende woorden. Ook The Nation of Islam kwam bijna niet meer ter sprake: het ging voornamelijk over zijn grote mond, de manier waarop hij Foreman had verslagen (de beroemde ‘rope a dope’-techniek, waar hij George Foreman net zo lang op hem in liet slaan tot die zichzelf had uitgeput, om daarna toe te slaan en het af te maken). Ali was groter dan boksen geworden: een man om rekening mee te houden, want wie weet hoeveel mensen hij op de been kon krijgen om in opstand te komen tegen de regering, op een heel andere manier dan de burgerrechtenbeweging had gedaan. De schrijver Norman Mailer dacht dat Ali een belangrijk politiek figuur kon worden, om bijvoorbeeld relaties in het Midden-Oosten te verbeteren.

Desalniettemin bleek dat Ali zich weinig had aangetrokken van mensen die vermoedden dat zijn associatie met The Nation of Islam jeugdige overmoed en onwetendheid was: in 1975 gaf hij een interview aan *Playboy Magazine* waaruit bleek dat hij geen van zijn oude denkbeelden over Amerika, rassenrelaties en de islam verloren had. In het laatste deel van het interview is niets te zien van de vrolijke, dichtende en zelfverzekerde man waar journalisten de laatste jaren zo van smulden. In felle

bewoordingen sprak hij tegen de interviewer over het einde van Amerika, The Nation of Islam en interraciale relaties. Ali kon charmant zijn, witte journalisten volledig inpakken met zijn bravoure en zijn gedichten, maar zijn denkbeelden hadden door de jaren heen niet in hevigheid ingeboet. Na zijn vrij-spraak door The Supreme Court had de witte pers het nog weinig over zijn geloof, of bespraken juist de oorspronkelijke, islamitische kant van zijn geloof – dat The Nation of Islam iets heel anders was, strookte niet met hun kijk op de hernieuwde wereldkampioen en diens pacifistische kant. Het zou goed kunnen dat Ali na dit interview een standje kreeg van de zoon van Elijah Muhammad; Warith Deen Mohammed. Mohammed was veel progressiever dan zijn vader, en zou uiteindelijk The Nation of Islam opheffen, om plaats te maken voor het soennisme. Ali volgde hem daarin, en heeft nooit meer een interview gegeven waarin hij zulke denkbeelden tentoonspreidde.

Conclusie

De centrale vraag aan het begin van dit onderzoek was de volgende: ‘Hoe kantelde de publieke opinie rond het cultureel fenomeen Muhammad Ali in de periode 1964-1976?’

Om die vraag te beantwoorden heb ik gebruikgemaakt van diverse bronnen, en heb ik uit de ruim tien jaar durende periode drie aspecten uitgelicht: zijn associatie met The Nation of Islam, zijn dienstweigerings, en zijn relatie met de media. In een kritische analyse heb ik gekeken hoe die drie aspecten bijdroegen aan de kanteling van de publieke opinie rond de persoon Muhammad Ali.

Vanaf het moment dat Ali zich aansloot bij The Nation of Islam werd Ali nauwlettend in de gaten gehouden door zowel de pers als de regering middels de FBI. The Nation of Islam werd gezien als een staatsgevaarlijke groepering, met leden en leiders die opriepen tot segregatie van zwart en wit Amerika. In de persoon van de wereldkampioen zwaargewicht boksen vond The Nation een perfecte woordvoerder voor hun denkbeelden. De pers zette Ali (of Clay, in de meeste kranten) weg als een paljas die toevallig goed kon boksen, de regering zag in Ali een persoon die zwarte jongeren kon bewegen zich tegen de witte bevolking te keren. Martin Luther King, de leider van de zwarte burgerrechtenbeweging, sprak de wens uit dat Ali zich zou toeleggen op boksen, en niet op andere zaken – hij was een gevaar voor de doelen van zijn beweging.

Ali's dienstweigerings gooide waar mogelijk nog meer olie op het vuur, aangezien hij dienst weigerde op een moment dat de meerderheid van Amerika, zeker de pers en de regering, nog geloofde in een uiteindelijke Amerikaanse overwinning in Vietnam. In krantenkoppen werd bijna verheugd gereageerd op zijn veroordeling en de celstraf van vijf jaar die hem boven het hoofd hing. Er waren wel enkele prominente (zwarte) schrijvers die hem verdedigden, maar dat leek vooral te gaan om zijn resultaten in de sport, en het feit dat Ali buiten alle politieke zaken om een charmeur was die journalisten uren kon vermaken met zijn praatjes. Dat tij begon te keren toen de oorlogstemming omsloeg door het eerder genoemde Tet-offensief, waarbij duizenden Amerikaanse slachtoffers vielen. Ali's dienstweigerings werd langzaam maar zeker gezien als een profetische daad. Toen hij in 1971 werd vrijgesproken door The Supreme Court was hij een belangwekkend publiek figuur, iemand die je óf haatte, óf liefhad. Hij sprak op universiteiten over Vietnam, over zijn geloof en over de positie van zwarte mensen in Amerika, iets wat hij hoogstwaarschijnlijk niet had gedaan als hij de rechtszaak al in 1967 had gewonnen.

Zijn grote terugkeer naar de ring, met de wedstrijd tegen Joe Frazier op 8 maart 1971, werd bezocht door de crème de la crème van Hollywood. Iedereen wilde een graantje meepikken van zijn persona, over The Nation of Islam werd vrijwel niet meer gesproken. Dat hij die wedstrijd verloor en pas drie jaar later in Zaïre de titel terug zou veroveren doet wat mij betreft niet af aan wat deze wedstrijd betekende: het zwaartepunt in de kanteling van Ali's imago. Waar hij tot 1968 en de paar jaar daarna

bij het grote publiek bekendstond om zijn radicale denkbeelden en zijn weinig patriottistische keuze om niet voor Amerika te vechten in Vietnam, kende men hem nu vooral weer als de bokser met de grote mond die hij was voordat hij zijn eerste titel pakte in 1964. Hij werd niet per se een publiekslieveling, maar doordat de media niet meer constant focuste op de dienstweigering en The Nation of Islam kantelde het beeld omtrent zijn publieke persona.

Met de herovering van zijn titel in Zaïre in 1974 zag de wereld hoe Ali na tien jaar wellicht veranderd was, maar lag de focus op de sport, en niet op andere zaken. In 1975 herinnerde Ali de wereld er echter in een interview met *Playboy* weer aan hoe hij dacht over witte mensen, de positie van zwarte mensen in Amerika, en zijn geloof. Farith Deen Mohammed, opvolger van Elijah Muhammad, maakte met zijn progressieve beleid echter een einde aan deze denkwijze door The Nation of Islam op te heffen en een nieuwe beweging op te richten, dat het soennisme als geloof aanhield. Om die reden zou dit de laatste keer zijn dat Ali zich zo fel zou uitspreken over deze onderwerpen.

Dit alles leidt tot de conclusie dat Ali in feite een ontzettend accuraat product van zijn tijd is geweest: in de jaren '60, terwijl zwarte mensen vochten voor gelijke rechten, was het voor Ali mogelijk zich aan te sluiten bij The Nation of Islam en dienst te weigeren, al kwam hij er niet helemáál zonder kleerscheuren vanaf. Er waren natuurlijk voor- en tegenstanders, maar de veranderende machtsverhoudingen bleken hem goedgezind. Voor Amerika was het verliezen van de Vietnamoorlog een nationale ramp, voor Ali had het niet beter kunnen uitkomen: het maakte van hem een profeet, een lichtend voorbeeld in de anti-oorlogretoriek. Dat er gedurende de jaren '60 en '70 eindelijk gelijke rechten voor zwarte Amerikanen kwamen, in steeds grotere delen van het land, leidde ertoe dat The Nation of Islam zich minder strijdbaar hoefde op te stellen, waardoor ook Ali zelf een stuk milder werd – en daarmee ook voor witte Amerikanen een wereldkampioen werd waarmee ze konden leven.

Discussie

In dit onderzoek heb ik me gericht op de jaren 1964-1976. Dat is voornamelijk een keuze voor afbakening geweest: in een vervolgonderzoek zou ik me graag richten op de jaren die daarop volgden, zelfs tot na zijn dood in 2016. Ali is uitgegroeid tot een symbool van vrede, hoewel hij in de jaren die volgden op 1976 controversiële onderwerpen geenszins uit de weg is gegaan. Mede door de ziekte van Parkinson, waardoor hij zich letterlijk niet meer uit kon spreken over voor hem belangrijke zaken, werd hij een wereldwijde knuffelbeer. Inmiddels is vrijwel iedereen het erover eens dat Amerika in Vietnam verschrikkelijke dingen heeft gedaan, waardoor het een stuk makkelijker is om Ali's dienstweigering als profetisch te beschouwen.

Wat het onderzoek dat hier voor u ligt betreft had ik graag gebruikgemaakt van meer bronnen. Ik had meer gebruik kunnen maken van de archieven van de FBI, die wellicht bewust slecht geordend samen zijn gebracht in de zogeheten *Vault*, die online beschikbaar is gesteld voor het publiek.

Omdat ik me meer wilde richten op geschreven bronnen heb ik er bewust voor gekozen om audiovisuele bronnen achterwege te laten – er is ontzettend veel beschikbaar, maar die bronnen zouden me goed van dienst kunnen zijn bij een groter vervolgonderzoek. In een groter onderzoek zou ik me daarnaast beter kunnen inlezen in een geschiedenis van de Amerikaanse politiek van de jaren '60 en '70, om een veelomvattender inzicht te kunnen presenteren in de rol van de regering in het leven van Ali. Datzelfde geldt voor de burgerrechtenbeweging en de rol van Malcolm X in het leven van Ali – daarover zou je een complete scriptie kunnen schrijven.

Bibliografie

Literatuur

- Ali, Muhammad & Richard Durham, 1975. *The Greatest: My Own Story*. Mayflower, Frogmore, 1976.
- Early, Gerald (ed.), 1998. *The Muhammad Ali Reader*. Rob Weisbach Books, New York, 1998.
- Eig, Jonathan, 2017. *Ali: A Life*. Houghton Mifflin Harcourt, Boston, 2017.
- Hauser, Thomas, 1991. *Muhammad Ali: His Life and Times*. Simon & Schuster, New York, 1991.
- Mailer, Norman, 1975. *The Fight*. Penguin Books, Londen, 2000.
- Marqusee, Mike, 1999. *Redemption Song: Muhammad Ali and the Spirit of the Sixties*. Verso, New York, 1999
- Plimpton, George, intr. Mike Lupica (2016), 1977. *Shadow Box: An Amateur in the Ring*. Little, Brown and Company, New York, 2016.
- Remnick, David, intr. Salman Rushdie (2001), 1998. *King of the World*. Picador Classics, Londen, 2001.
- Taschen, Benedikt, 2003. *The Greatest of All Time: A Tribute to Muhammad Ali*. Taschen Books, Keulen, 2010.

Overig

Abdel Shehid, Gamal, 2002. Muhammad Ali: America's B-Side. *Journal of Sport & Social Issues*, 26-3, 317-325.

Allam, Hannah, 2016. *Buzzfeed*. Geraadpleegd op 19 december 2017, van: https://www.buzzfeed.com/hannahallam/forgetting-muhammad-ali-the-muslim?utm_term=.ewN9zx5bdX#.pvXGYLWKMR

FBI, The, 1955. The Nation of Islam. Geraadpleegd op 22 juni 2017, van: <https://vault.fbi.gov/Nation%20of%20Islam/Nation%20of%20Islam%20Part%201%20of%203/view>

Jaher, F.C, 1985. White America views Jack Johnson, Joe Louis, and Muhammad Ali. *Sport in America. New historical perspectives*, 145-192.